

**PICTORUL ȘI SCENOGRAFUL
GUSTAV ADOLF BINDER (1901-1975)
- O PERSONALITATE SIGHIȘOREANĂ MAI PUȚIN CUNOSCUTĂ
PUBLICULUI ROMÂN -**

Jitariuc C. Virgil

Sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX au fost puternic marcate de profunde transformări în toate domeniile, dominate de optimism și speranțe pentru înnoire. Avea să apară și să fie definit conceptul de modernitate. Confruntarea dintre vechi și nou, dintre tradiție și modernitate a cuprins și meleagurile ardelenesti. Aici însă, receptarea noilor tendințe s-a petrecut pe un fond insuficient pregătit, având drept consecință un mixaj interesant, capabil să confere peisajului artistic local o anumită originalitate.¹

Noile curente au fost mai greu acceptate și preluate de artiștii sași ardeleni. Într-un articol din revista „Die Karpathen” în anul 1910 se spune, referitor la „modernitate”:

„La noi la sași, acest cuvânt este adesea pronunțat cu tot disprețul, ca și când ar însemna samavolnicie, extremism, dacă nu chiar nebunie și imoralitate”²....iar curente artistice noi, „aproape că nu le-am luat în seamă, sau dacă am făcut-o, atunci doar pentru a le respinge. Am stat în expectativă, iar după câteva decenii, când în străinătate [se referă în special la Germania] totul se schimbaseră din nou, am preluat cu circumspecție și reținere lucrurile deja încetățenite. Nouă nu ne trebuie nimic din ceea ce este modern”³

În acest context se integrează și enunțul artistului sighișorean **Gustav Binder**, unul dintre artiștii plastici sași necunoscuți publicului român. Într-un studiu

¹ Ittu, Gudrun-Liane, *Tradiție , Modernitate și Avangardă în arta plastică a germanilor din Transilvania la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX, reflectate în publicații*. Editura Academiei Române, 2008, p. 12.

² „Dies Wort <modern>”, în *Die Karpathen* nr.1 oct. 1910, p.3

³ *Ibidem*, p.4

intitulat „<Modern> nu este pentru mine un criteriu al valorii” legat de activitatea acestui artist, Hans Orendi⁴ arăta: „În casa cu fronton triunghiular de lângă scara acoperită, care privește prietenos în josul străzii Școlii din cetatea Sighișoarei, a locuit pictorul, graficianul scenograful, costumierul și actorul Gustav Adolf Binder, sau „Binder-Bräd“ cum era cunoscut printre Sighișoreni.

Fratele mai mare Franz l-a numit pe fratele său mai mic "Bräderchen" (frățiorul) iar când acesta a crescut și diminutivul „-chen” nu i se mai potrivea, a rămas doar numele Bräd. A urmat Școala din Deal și a fost îndrumat de profesorul de desen **Georg Donath**⁵ („Tschik”) în primii pași care i-au marcat talentul. Educația ulterioară avea să-i fie asigurată de cele două mătuși ale lui: i-a fost posibil să studieze la Dresda!

Mai întâi arhitectura, pe care a schimbat-o însă repede cu pictura artistică, devenind studentul cunoscuților pictori **Feldbauer**⁶ și **Dorsch**⁷. Tatăl său, un comerciant realist, pentru a-și întări hotărârea luată, a dorit să afle mai întâi o prognoză a profesorului Feldbauer. Scrisoarea de răspuns a profesorului s-a păstrat, textul ei fiind următorul:

<Lucrările care mi le-a prezentat fiul D-vs. , domnul Gustav Binder, par a lăsa de întrezărit talent, în măsura în care se poate afirma aceasta. Activitatea artistică însă nu presupune doar talent, aici trebuie să contribuie și dăruirea, perseverența și educația, așa că nu se poate face un prognostic, dar se poate spune într-o oarecare măsură, că are la fel ca și alții perspectiva de a-și găsi drumul ca

⁴ Orendi, Hans. *Modern ist für mich kein Wertbegriff... sagt der Bühnenbildner und Maler Gustav Adolf Binder (Bräd)*, în „Schäßburger Nachrichten“ Nr. 25, Anul XIII, Heilbronn, 15 Iunie 2006, p. 29.

⁵ Donath, Georg. (1881-1949) – Profesor de desen la Gimnaziul „Bichof-Teutsch” și la celelalte școli evanghelice din Sighișoara, în perioada 1907-1948. (Sursa: Hermann Hienz, *Schriften zu der Landeskunde Siebenbürgens*, Vol. 7, ed. Böhlau, Köln, 1998)

⁶ Max Feldbauer (1869-1948) pictor expresionist german, membru fondator al asociației artistice „Münchener Neue Secession”

⁷ Ferdinand Franz Engelbert Dorsch (1875-1938) pictor și grafician german, profesor al Academiei de Arte, din Dresda.

artist>. În cursul vieții sale Gustav Binder avea să confirme mereu viziunea profetică a pictorului-profesor, atât în ceea ce privește talentul atestat, cât și nestatornicia sa indirect sugerată.

Motivul pentru care nu a continuat studiul arhitecturii, și nu a terminat de fapt studiul picturii la Dresda, nu a putut fi stabilit. Totuși, și-a urmat cariera sa ca artist. Spre propria-i satisfacție și spre bucuria prietenilor săi a pictat și desenat multe tablouri, desene și schițe, a expus alături de pictori mai cunoscuți cum ar fi **Hans Hermann**⁸ și **Trude Schullerus**⁹ și a obținut la „Salonul Oficial” din București și premii ca o recunoaștere a valorii sale. A obținut la București și o diplomă ca profesor de desen, însă nu a practicat vreodată această meserie.

Și-a urmat adevărata chemare ca scenograf, la teatrul german din Sibiu, iar mai târziu la opera și teatrul din București și din Timișoara.

<Fantezia și forța sa creativă au fost aici concret aplicate la crearea decorurilor, cât și la transpunerea atmosferei pieselor în forme și culori și construirea reală a acestor viziuni. Astfel pictura, arhitectura și educația literară se unesc cu simțul artistic. Sunt dispus să- mi asum un rol secundar în spectacol, dar în acest caz, regizorul trebuie să fie un om dintr-o bucată>, a declarat el jurnalistei Helga Reiter pentru ziarul „Neuer Weg” în anul 1967. El creează și costume. Desigur punctele culminante ale creației sale artistice sunt spectacolele în care el a

⁸ Hans Hermann (n. 25 Ianuarie 1885 la Brașov – d. 1980) a fost pictor, grafician, desenator și estetic. A pictat mai ales peisaje, - gen care a devenit tradițional în Transilvania. Lucrările sale sunt realiste, înconjurată de un aer de romantism. A fost președintele filialei Sibiu a Uniunii Artiștilor plastici din România, până în anul 1966. (în *Siebenbürgische Zeitung* din 3 Aprilie 2005)

⁹ Trude Schullerus (n. 1889, Agnita - d. 1981, Sibiu) a fost pictoriță și graficiană. A studiat pictura la Sibiu după care a urmat cursurile de pictură și desen la München, în perioada (1906 - 1904). Realizând că spațiul în care operele sale prind viață sunt locurile natale, Trude se întoarce la Sibiu unde devine liber profesionist în pictură, tablourile sale având ca tematică, cetăți, flori, țărânci și peisaje. Multe din lucrările sale poartă influența lui Paul Cézanne. În perioada 1930 - 1948, Trude Schullerus conduce Departamentul de Artă Populară al Asociației Sebastian Hann. Este înmormântată în Cimitirul Municipal din Sibiu. (Sursa: *Wikipedia, enciclopedia liberă*, Septembrie 2014)

creat decorul și costumele, iar soția sa **Margot Göttlinger**¹⁰ juca rolul principal. La teatru a cunoscut-o și s-au îndrăgostit, ea fiind absolventa școlii de artă dramatică din Berlin, care a renunțat la o carieră în Germania, pentru o activitate teatrală complexă și binecuvântată la Școala din Deal din Sighișoara și la Teatrul German de Stat din Timișoara, ca actriță, regizoare și costumieră. Ea a dat viață la trei fii, care în diverse variante, au continuat demersurile artistice ale părinților, după ce familia s-a stabilit în Germania. Gustav Binder, născut 1901 în Sighișoara, moare (după pensionarea sa în anul 1967), în anul 1975 la Sighișoara.

Pentru mulți sighișoreni care posedă o pictură sau un desen a lui Binder – Brăd, acesta este un „partener de discuție cotidian”. Dar și fiecare vizitator al Bisericii din Deal se poate bucura de o lucrare pe care a realizat-o împreună cu prietenul său **Julius Misselbacher**¹¹, în interesul comunității: renovarea frescelor medievale (1934). Și macheta la scară a orașului Sighișoara din secolul XVIII, din muzeul din Turnul cu Ceas, este rodul muncii acestor doi prieteni.”¹²

Chiar dacă a respins ideea de „modern”, păstrând vechiul stil, deși a fost educat în străinătate, - prin tablourile sale care acum se află acum în posesia familiei sau în colecții particulare, prin numeroasele puneri în scenă ale pieselor de teatru, la care și-a adus aportul ca scenograf sau costumier, Gustav Binder a adus bucurie și

¹⁰ Margot Göttlinger (1921-2001) s-a numărat până în anul 1961 printre actrițele eminente ale teatrului German de Stat din Timișoara. A absolvit în anul 1941 cursurile de actorie la Babelsberg (Germania). În anul 1942 s-a căsătorit cu Gustav Binder. În anul 1953 s-a stabilit cu familia – soțul și cei trei fii, Raimund, Wolfgang și Franz în Timișoara. Aici avea să activeze ca actriță dar și ca asistentă de regie, unul din rolurile ei memorabile fiind cel în piesa lui J.W. Goethe „Ifigenia în Taurida” rol pentru care a fost considerată de critici ca fiind singura actriță capabilă a interpreta cu maximă acuratețe textul dificil. A părăsit țara în anul 1983, decedând în 2001 la Wiehl (Germania). (Horst Fassel, „250 Jahre deutsches Staatstheater in Temeswar. 50 Jahre Deutsches Staatstheater“ 250 de ani de Teatru German la Timișoara. 50 de ani de teatru German de Stat în Timișoara, München, Sonderheft 1-2, Banatica, 2003)

¹¹ Julius Misselbacher (1903-1963) a avut o importantă contribuție la cunoașterea și sistematizarea științifică a primelor colecții ale muzeului de istorie din Sighișoara. Lui Julius Misselbacher i se datorează și realizarea machetei expusă în muzeu, care prezintă orașul Sighișoara, la anul 1735.

¹² Hans Orendi, *op.cit.*, p. 32

lumină în sufletele contemporanilor săi, și nu numai a acestora. S-a simțit întotdeauna sighișorean, trecând în neființă în anul 1975, la Sighișoara, „În casa cu fronton triunghiular de lângă scara acoperită, care privește prietenos în josul străzii Școlii din cetatea Sighișoarei...”.

**DER MALER UND BÜHNENBILDNER GUSTAV ADOLF BINDER -
EINE DEM RUMÄNISCHEN PUBLIKUM WENIGER BEKANNTE
SCHÄSSBURGER PERSÖNLICHKEIT.
(Zusammenfassung)**

Es wird hier versucht, anhand der Übersetzung eines in den „Schäßburger Nachrichten“ Nr. 25/2006 veröffentlichten Beitrages von Hans Orendi, Leben und Werk des Schäßburger Künstler Gustav Adolf Binder, auch dem rumänischsprachigen Publikum vorzustellen.

Cuvinte cheie: Gustav Binder, pictor, scenograf, Sighișoara, Teatrul de Stat din Timișoara

Stichworte: Gustav Binder, Maler, Bühnenbildner, Schäßburg, Staatstheater Temesvar

Gustav Binder, Autoportret al artistului

**Podul de la Siechhof
- desen în cărbune, 35x35 cm**

La scăldat în Târnăvă – ulei, 50x60 cm

Decorul pentru „Răpirea din Serai” - acuarelă, 50x60 cm

Vedere spre Biserica din Deal – ulei, 50x40 cm

Panorama orașului, cca. 1936 – ulei, 70x50 cm

(Reproduceri din; „Schäßburger Nachrichten” Nr. 25, Foto: *Walter Lingner*)

